

Vår absurda kapitalinkomstbeskattning

Det nuvarande systemet för beskattning av kapitalinkomster innebär en blandning av nominella och reella beskattningsprinciper i kombination med speciella skatteförmåner inom olika områden. Uppseendeväckande nog innebär hela detta komplicerade system att stat och kommun förlorar skatteintäkter! För inkomståret 1981 uppgick inkomst av kapital, annan fastighet och tillfällig förvärvsverksamhet till sammanlagt 18,6 miljarder kronor för fysiska personer. Om uppskattningsvis 20 procent av inkomsterna av rörelse och jordbruk antas vara kapitalinkomster, blir de totala kapitalinkomsterna 21,4 miljarder, medan underskottsavdragen uppgår till 25,9 miljarder. Skattebasen skulle således öka om man helt enkelt slopade kapitalinkomstbeskattningen (inklusive underskottsavdragen) för fysiska personer.

Trots dessa förlorade skatteintäkter skulle systemet givetvis kunna vara motiverat om det bidrog till en samhällsekonomiskt effektiv resursanvändning eller om det hade önskvärda fördelningseffekter. Även i dessa sammanhang dominerar dock de negativa effekterna. De inkonsekventa skattereglerna leder till att val mellan olika investeringar och olika finansieringsformer i stor utsträckning styrs av skattereglerna i stället för att avgöras av den samhällsekonomiskt relevanta avkastningen före skatt. En schablonmässig beräkning, baserad på taxeringsstatistik för 1979, visar att kapitalinkomstbeskattningen (inklusive un-

derskottsavdragen) faktiskt gynnar höginkomsttagarna och missgynnar låginkomsttagarna! Realbeskattningsutredningen fann att den inflationsvinst som uppkommer genom skattesystemet och inflationen ökade från som lägst 1 300 kronor vid en inkomst av tjänst på 57 000—76 000 kronor till som mest 17 900 kronor för den högsta inkomstgruppen.

Skattesystemets negativa effekter för sparandet och dess fördelning har lett till speciella motåtgärder i form av skattespar- och skattefondkonton samt till skattefri bonus på statsobligationer m m. Sådana partiella lösningar bidrar till ytterligare inkomstbortfall för stat och kommun samtidigt som systemet blir mer komplicerat och utrymmet ökas för privatekonomiskt lönsam men samhällsekonomiskt skadlig skatteplanering. Ebberöds bank förverkligas genom att räntan efter skatt och subventioner för tex skatteparkonto överstiger låneräntan efter skatt. Det lönar sig således att låna pengar (eller att avstå från att återbetala lån) och sätta in pengarna på skattemässigt gynnade konton.

Vilka mera varaktiga lösningar finns då för kapitalinkomstbeskattningen?

Ett alternativ är att följa Realbeskattningsutredningens förslag. Denna har presenterat ett konsekvent system för beskattning av kapitalinkomster som skulle öka skatteintäkterna med 10—15 miljarder kronor, förbättra effektiviteten i resursanvändningen och eliminera fördel-

ningsmässigt godtyckliga vinster och förluster pga inflation. De flesta invändningar har gällt förslagen om reala lån varför invändningarna inte gäller det aktuella skatteförslaget.

Ett annat alternativ är att tillämpa en konsekvent utgiftsskatt, dvs i princip en inkomstskatt med avdragsrätt för nettosparande och skatteplikt för sparandeupplösning. Även detta alternativ skulle innebära en konsekvent och neutral behandling av olika typer av kapitalinkomster. Systemet medför vissa komplikationer i samband med särbeskattning, uppbörd, flyttning ur landet och övergång till systemet. Dessa problem utreds f n av den sittande utgiftsskattekommittén.

Den enklaste lösningen är givetvis att eliminera kapitalinkomstbeskattningen genom att avskaffa inkomstlagen kapital, annan fastighet och tillfällig förvärvsverksamhet för fysiska personer. För inkomst av rörelse och jordbruk bör man idealt fördela inkomsterna på skattefri kapitalinkomst och skattepliktig arbetsinkomst, men förenklingsskäl talar för grova schablonregler som t ex att hela inkomsten är skattepliktig om personen är verksam i förvärvskällan. En sådan förändring skulle öka skatteintäkterna, öka effektiviteten i resursanvändningen, begränsa utrymmet för skatteplanering och skattefusk. Det skulle också innebära ett mycket enklare skattesystem med deklarationsskyldighet endast för personer som är verksamma i egen rörelse eller eget jordbruk. En övergång till ett sådant system skulle gynna låginkomsttagarna och missgynna höginkomsttagarna. Samtidigt skulle dock personer med höga kapitalinkomster gynnas, vilket kan framstå

som stötande ur fördelningspolitisk synvinkel. Om man av detta skäl vill ha en effektiv beskattning av kapitalinkomster (till skillnad från dagens system) kan man tillämpa den enkla schablonregeln att t ex 3 procent av nettoförmögenheten, eventuellt utöver en viss gräns, tas upp som skattepliktig inkomst. En sådan kompletterande regel innebär komplikationer i form av deklaration och värderingsproblem, men dessa nackdelar framstår som små i jämförelse med dagens system.

Det nuvarande systemet för beskattning av kapitalinkomster har så stora nackdelar och så få fördelar att tiden börjar bli mogen för en genomgripande reform inom detta område. De tre diskuterade alternativen har alla såväl fördelar som nackdelar, men framstår som intressanta kandidater i samband med en skattereform. Fortsatta partiella korrigeringar av det nuvarande systemet kan dämpa akuta problem, men innebär knappast någon varaktig lösning. Utvecklingen under de senaste åren visar i stället att sådana förändringar kan leda till ytterligare komplikationer och ge utrymme för nya typer av skatteplanering.

En lägre inflationstakt minskar de diskuterade problemen, men innebär också mindre problem i samband med övergången till något av de diskuterade systemen. En period med låg inflationstakt skulle därför kunna utnyttjas till att införa ett system för beskattning av kapitalinkomster som är mindre känsligt för inflation. Detta skulle minska skadeverkningarna av framtida inflations- och deflationsperioder.

Ingemar Hansson